

سی حکیم و فیلسوف مسلمان

حاوی شرح زندگانی و تشریح نظریات حکیمانه حکمای مسلمان در تحقق
جامعه معقول انسان‌ها بر پایه فضایل علمی و اخلاقی و انسانی

جلد سوم

تألیف

میرابوطالب رضوی نژاد

قاضی بازنشسته و وکیل پایه یک، دگستری

ناشر برگزیده‌ی سال‌های ۸۹، ۸۷، ۸۵، ۷۹، ۸۱، ۸۰، ۹۲ و ۹۳

سرشناسه	رشوی نژاد مومعه سرائی، میرابوطالب، ۱۳۰۹ -
عنوان و نام پدیدآور	سبی حکیم و فیلسوف مسلمان: حاوی شرح زندگانی و تشریح نظریات حکیمانه حکمای مسلمان ... / میرابوطالب رشوی نژاد.
مشخصات نشر	رشت: دهسرا، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۴۵۶ ص.
شابک	دوره: ۲-۱۸۳-۱۹۷-۱۹۶۴-۹۷۸؛ ج ۱: ۹-۱۸۴-۱۹۷-۱۹۶۴-۹۷۸؛ ج ۲: ۰-۱۸۷-۱۹۷-۱۹۶۴-۹۷۸؛ ج ۳: ۳-۱۹۹-۱۹۷-۱۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	ج ۲ و ۳ (چاپ اول: ۱۳۹۱) (فیا).
یادداشت	ج ۱ و ۲ (چاپ دوم: ۱۳۹۲) (فیا).
موضوع	فیلسوفان ایرانی -- سرگذشتنامه
موضوع	فیلسوفان اسلامی -- سرگذشتنامه
رده بندی کنگره	۱۳۹۱ / الف ۶۰ / BBR
رده بندی دیویی	۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۷۸۴۰۴۴

• نام نویسنده:	سبی حکیم و فیلسوف مسلمان - جلد سوم
• مولف:	میرابوطالب رشوی نژاد (قاضی بازنشسته و وکیل پایه یک دادگستری)
• ناشر:	انتشارات دهسرا (شریک دهمی سالهای ۷۹، ۸۵، ۸۷، ۸۹، ۹۰، ۹۲ و ۹۳)
• دفتر مرکزی و نمایندگی:	دست، خ لاکانی، ابتدای خ هفده شهریور
• تلفن:	۰۳۳۲۳۰۹۷۱-۳۳۲۱۰۵۵ / ۰۳۳۲۱۰۵۵-۳۳۲۱۰۵۵ / ۰۳۳۲۴۱۹۷۱-۱۳
• حروفچینی و صفحه آرایی:	انتشارات دهسرا
• طرح جلد:	کانون تبلیغاتی دهسرا www.DEHSARA.com
• ویراستار:	جعفر شجاع کیهانی
• نوبت چاپ:	تاریخ انتشار: چاپ اول، سال ۱۳۹۵
• شمارگان:	۱,۰۰۰ جلد
• تعداد صفحات، قطع:	۴۵۶ صفحه، وزیری
• لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	لیتوگرافی همراهان، چاپ توکل
• شماره استاندارد بین المللی کتاب:	۳-۱۹۹-۱۹۷-۱۹۶۴-۹۷۸
• شابک دوره:	۲-۱۸۳-۱۹۷-۱۸۴-۹۷۸
• قیمت در سراسر کشور:	۴۰,۰۰۰ تومان
www.DEHSARA.com	

کلیه حقوق قانونی و شرعی برای مؤلف و ناشر محفوظ می باشد و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی، حق تکثیر تمام یا قسمتی از این اثر را نداشته و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست مطالب

پیشگفتار ناشر	۹۳۹
پیشگفتار مؤلف	۹۴۱
مروری بر کتاب سی حکیم و فیلسوف مسلمان	۹۴۵
فلسفه شرق راه گشای جویندگان حقیقت	۹۴۷
بخش نهم / ابوالفتح محمّد بن عبدالکریم بن احمد شهرستانی متکلم و فیلسوف معروف ایرانی ...	۹۵۷
فصل اوّل: شرح زندگانی شهرستانی	۹۵۹
فصل دوم: مؤلّف شهرستانی	۹۶۱
فصل سوم: نایب فلسفی شهرستانی	۹۶۷
فصل چهارم: علم و فاضل در زمان شهرستانی	۹۷۱
بخش هیجدهم / علامه حلی بزرگین شریعت، فقه و حکمت و کلام و منطق اسلامی	۹۷۳
فصل اوّل: شرح زندگانی و تشریح در اندیشه حلی	۹۷۵
فصل دوم: تشریح شخصیت و مقام علمی سرّمد حلی	۹۸۱
فصل سوم: آثار و تألیفات علامه حلی	۹۸۵
بخش نوزدهم / فارابی معلّم ثانی در فلسفه و منطق معارف اسلامی	۹۹۱
فصل اوّل: شرح زندگانی و تشریح مقام علمی فارابی	۹۹۳
فصل دوم: تشریح روابط اجتماعی افراد جامعه از دیدگاه فارابی	۱۰۰۱
فصل سوم: تشریح دلایل شیعه بودن فارابی	۱۰۰۵
فصل چهارم: تشریح فلسفه و منطق از دیدگاه فارابی	۱۰۰۹
فصل پنجم: اشتراک افکار افلاطون و ارسطو از دیدگاه فارابی	۱۰۱۵
فصل ششم: اخلاق از دیدگاه فارابی	۱۰۱۷
فصل هفتم: مدینه فاضله و تحقّق عملی آن در جامعه بشری	۱۰۱۹
فصل هشتم: نظریه فیض و عقول عشره از دیدگاه فارابی	۱۰۲۳
فصل نهم: آثار و تألیفات فارابی	۱۰۲۷
فصل دهم: تشریح اختصاری زندگانی و آراء و عقاید فارابی	۱۰۳۳

بخش بیستم / امام فخر رازی و نظرات حکیمانه او درباره فلسفه یونان ۱۰۴۱

فصل اول : شرح زندگانی و مقام علمی و تألیفات عدیده امام فخر رازی ۱۰۴۳

فصل دوم : به یاد هشتصدمین سال درگذشت امام فخر رازی ۱۰۵۳

فصل سوم : اشعار حکیمانه امام فخر رازی ۱۰۵۹

فصل چهارم : تاریخچه زندگی امام فخر رازی ۱۰۶۱

بخش بیست و یکم / کندی فیلسوف العرب در دنیای حکمت اسلامی ۱۰۶۵

فصل اول : شرح زندگانی و تشریح آراء و عقاید کندی فیلسوف العرب ۱۰۶۷

فصل دوم : تشریح دلایل شیعه بودن کندی ۱۰۷۱

فصل سوم : روش علمی کندی در پیشرفت معارف اسلامی ۱۰۷۳

فصل چهارم : سوانح و سبب تألیفات فکری کندی ۱۰۷۹

فصل پنجم : افکار و نظریات کندی در قرن سوم هجری ۱۰۸۷

فصل ششم : آثار و تألیفات کندی ۱۰۹۱

فصل هفتم : کندی بنیانگذار تلقی فلسفه رسطو با مکتب نوافلاطونی ۱۰۹۵

بخش بیست و دوم / میرفندرسکی حکیم و عرف اسلامی در دوران صفوی ۱۰۹۹

فصل اول : شرح زندگانی و مقام علمی و فلسفی میرفندرسکی ۱۱۰۱

فصل دوم : تشریح آشنائی میرفندرسکی با زبان های پهلوی و سنسکرت ۱۱۰۵

فصل سوم : گرفتاری میرفندرسکی از قشربون زمان ۱۱۱۱

بخش بیست و سوم / میرداماد و اندیشه های فلسفی او در حکمت اسلامی ۱۱۱۵

فصل اول : شرح زندگانی و مقام علمی و تألیفات میرداماد ۱۱۱۷

فصل دوم : تشریح عصر و زمان میرداماد ۱۱۱۹

فصل سوم : شرح تدریس حکمت الهی میرداماد در مدرسه خواجواصفهان ۱۱۲۳

فصل چهارم : رویاهای صادقانه میرداماد ۱۱۲۹

فصل پنجم : میرداماد ستاره پرفروغ آسمان علم و ادب ایران ۱۱۴۹

بخش بیست و چهارم (قسمت اول) / ملاصدرا فیلسوف الهی در حکمت اسلامی در جهان اسلام ۱۱۵۵

فصل اول : شرح زندگانی و تشریح مقام علمی ملاصدرا ۱۱۵۷

فصل دوم : دوران زندگی ملاصدرا ۱۱۶۵

فصل سوم : تشریح همفکری ملاصدرا با عرفا و مخالفت با بعضی از فقها	۱۱۶۷
فصل چهارم : آراء ملاصدرا درباره وحدت وجود و حرکت جوهری	۱۱۷۱
فصل پنجم : آثار و تألیفات ملاصدرا	۱۱۷۷
فصل ششم : ترجمه رساله متشابهات قرآن تألیف ملاصدرا	۱۱۸۳
فصل هفتم : اشعار منتسب به ملاصدرا	۱۱۸۷

بخش بیست و چهارم (قسمت دوم) / ملاصدرا تألیف هائری کورین و نظریات حکیمانه این فیلسوف جهان تشیع .. ۱۱۸۹

فصل اول : تشریح مقام و عظمت علمی و روحانی ملاصدرا	۱۱۹۱
فصل دوم : نظریه ملاصدرا در باب تقلید در جامعه شیعیان	۱۱۹۵
فصل سوم : نظریه ملاصدرا راجع به امامت در مذهب تشیع	۱۲۰۳
فصل چهارم : دوران تاسیس ملاصدرا در شیراز و شرایط پذیرش طلاب دینی	۱۲۰۹
فصل پنجم : تشریح خلافت ائمه فاضله ملاصدرا	۱۲۱۵

بخش بیست و پنجم / ابوالحسن ابراهیم براسحاق نوبختی از رجال برجسته در علم کلام در قرن سوم هجری و تأثیر این خاندان ایرانی بر پیشرفت معارف اسلامی .. ۱۲۱۹

فصل اول : شرح کلیات خاندان نوبختی	۱۲۲۱
فصل دوم : شرح احوال ابواسحاق نوبختی و تشریح مقام علمی او	۱۲۲۹

بخش بیست و ششم / ابوسهل اسماعیل نوبختی از پیشوایان علم و فلسفه در قرن سوم و چهارم هجری .. ۱۲۳۳

فصل اول : تشریح زندگی علمی و فلسفی ابوسهل اسماعیل نوبختی و تألیفات او	۱۲۳۵
---	------

بخش بیست و هفتم / حسن نوبختی بزرگترین فیلسوف ایرانی در حکومت عباسیان .. ۱۲۴۳

فصل اول : شرح زندگانی حسن نوبختی و تشریح مقام علمی او	۱۲۴۵
فصل دوم : آثار و تألیفات حسن نوبختی	۱۲۴۹
فصل سوم : تشریح نظرات فلسفی و فقهی حسن نوبختی	۱۲۵۳

بخش بیست و هشتم - ۴- ابوسهل فضل نوبختی فیلسوف متکلم و حکیم متأله ایرانی در قرن سوم هجری .. ۱۲۶۳

فصل اول : زندگانی ابوسهل فضل نوبختی و تشریح مقام علمی او	۱۲۶۵
--	------

بخش بیست و نهم / خواجه نصیرالدین طوسی حکیم و معلم اخلاق اسلامی و منجی علماء در فتنه مغول .. ۱۲۷۱

- فصل اول : شرح زندگانی و مقام علمی خواجه نصیرالدین طوسی ۱۲۷۳
- فصل دوم : مراحل سه گانه زندگی خواجه نصیرالدین طوسی ۱۲۷۷
- فصل سوم : تأسیس رصدخانه مراغه و جذب دانشمندان فراری به وطن ۱۲۸۵
- فصل چهارم : آراء خواجه نصیرالدین طوسی ۱۲۸۹
- فصل پنجم : تألیفات خواجه نصیرالدین طوسی ۱۲۹۵
- فصل ششم : دوران اسارت خواجه نصیرالدین طوسی در قلعه الموت ۱۳۰۵
- فصل هفتم : نخستین برخورد های مدرانه خواجه با هلاکو در زمینه پیش گونی خسوف و پاسخ نکیر و منکر ۱۳۰۷
- فصل هشتم : جواب نکیر و منکر در شب اول قبر ۱۳۰۹
- فصل نهم : تبیین واقعیت خواجه نصیرالدین در کشتن خلیفه عباسی ۱۳۱۱
- فصل دهم : انقراض خلافت عباسیان موجبات تشکیل حکومت صفویان را فراهم نمود ۱۳۱۳
- فصل یازدهم : تشییع و تدفین و اطلاعات عمیق خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۱۵
- فصل دوازدهم : مبارزه خواجه نصیرالدین طوسی با عرافات ۱۳۱۹
- فصل سیزدهم : توجه مخصوص خواجه نصیرالدین طوسی به علماء و فضلاء ۱۳۲۱
- فصل چهاردهم : با تدبیر خواجه نصیرالدین طوسی حمله به ایل موجبات نجات سادات علوی گردید ۱۳۲۳
- فصل پانزدهم : اشعار منتخب خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۲۷
- فصل شانزدهم : حکمت عملی زندگی انسانها از دیدگاه خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۳۳
- فصل هفدهم : تشریح حکمت عملی بر اساس نظریه خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۴۷
- فصل هیجدهم : تشریح وصایای افلاطون از دیدگاه خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۵۵
- فصل نوزدهم : تأثیر نظرات حکیم نصیرالدین طوسی در اعتلای نام ایران ۱۳۵۹

بخش سی ام / نراقی حکیم و فیلسوف اسلامی مؤلف کتاب جامع السعادات ۱۳۶۳

- فصل اول : شرح زندگانی و تحصیلات حکیم نراقی ۱۳۶۵
- فصل دوم : تشریح تحولات مذهبی در دوران حکیم نراقی ۱۳۶۷
- فصل سوم : تشریح عقاید و افکار فرقه اخباری و اصولی ۱۳۷۱
- فصل چهارم : تشریح شخصیت علمی نراقی و تعریف آثار او ۱۳۷۵
- فصل پنجم : بررسی تأثیر افکار نراقی در جامعه اسلامی در قرون ۱۲ و ۱۳ هجری ۱۳۷۹

فهرست تألیفات آقای میرابوطالب رضوی نژاد ۱۳۸۱

آغاز سخن با نام خداوند مهربان

پیشگفتار ناشر

کتاب حاضر هفتمین تألیف از تألیفات مرحوم آقای میرابوطالب رضوی نژاد صومعه‌سرای قاضی بازنشسته و مُحقق گرانقدر تحت عنوان «سی حکیم و فیلسوف مسلمان» درباره‌ی حکمت اسلامی است که برای چاپ و نشر به انتشارات دهبسرا واگذار گردیده است. مؤلف صاحب‌نظر، با قلم شیوا، بررسی آثار فکری و تحقیق و تفحص نظریات اندامند حکمای مسلمان و فیلسوفان اسلامی به منظور ایجاد فضای فرهنگی متناسب با زمان که بر پایه استدلال و منطق دوران باشد، تدوین نموده که این تحقیقات می‌تواند راهگشای شکلات جوامع انسانی مسلمانان گردد، چه این منادیان حق و حقیقت با بهره‌گیری از عقل و علم در تحقق جامعه معقول انسانها که بر اساس و پایه علمی، عقلی، اسلامی، اخلاقی، رفانی و انسانی باشد، گامهای مفید و مؤثری برداشته‌اند که چراغ راه هدایت افراد جامعه و علمان است و شعاع نوری این ستارگان دین و دانش موجبات کمال و سعادت را برای مردم دانش دوست و جستجوگر فراهم خواهد ساخت. افراد چنین جامعه‌ای می‌توانند معنای واقعی حیات معقول خود را دریابند، تا در زمره اولوالباب محسوب گردند و خلیفه خدا در زمین شوند، که این نهایت آمال و آرزوی هر انسان مسلمان مؤمن و باایمان است.

ضمناً در طی سالیان پیش مؤلف محترم شش عنوان کتاب با عناوین ذیل تألیفات کرده‌اند: ۱- «حکمت زندگی از دیدگاه چهارصد شاعر برگزیده پارسی گوی» در یک هزار و دویست و پنجاه (۱۲۵۰) صفحه. ۲- «حکمت زندگی از دیدگاه چهار عارف نامدار ایرانی» در دو جلد هشتصد و سی و هشت (۸۳۸) صفحه. ۳- «چهار سیاستمدار ملی و متقی نام‌آور ایران» چهارصد و پنجاه (۴۵۰) صفحه. ۴- «مهاثما گاندی و اقبال لاهوری، دو پیشوای مُتفکر هندی» دویست و شانزده (۲۱۶) صفحه.

- ۵- «پنجاه سال تجربه فرهنگی، قضایی و پارلمانی» پانصد (۵۰۰) صفحه.
- ۶- «جامعه مدنی براساس حکمت عملی برپایه جامعه‌شناسی مردم ایران» پانصد (۵۰۰) صفحه. کتابهای انتشار یافته از کتب منبع بوده و تاکنون چندین پایان‌نامه تحصیلی دوره لیسانس و دکتری از این کتاب‌ها بوسیله دانشجویان تدوین گردیده و در اینترنت سابقه امر موجود است.

انتشارات دهسرا

ثواب معنوی این تألیف به روح و روان پاک پدر و مادرم تقدیم می‌گردد که مرا در امر تعلیم و تربیت یاری دادند که توانستم با زندگانی پربار بزرگان دین و دانش آشنا گردم و تمرینات ارزنده آنان را برای فواندگان بازگو نمایم، تا از تمرینات توأم با تقوای این منادیان حق و حقیقت، جامعه ایران به طریق صلاح و فلاح هدایت گردد.

به نام آنکه جان را حکمت آموخت^۱

زبان ما که هوشها سرشتند	ما را ورقی دگر نوشتند
تا در نگرییم راز جوییم	سررشته‌ی کار باز جوییم
بینیم زمین و آسمان را	جوییم یکایک این و آن را
دیباچه‌ی ما که در نور است	نزبهر هوی و خواب و خورد است
کار من و تو بدین دراز،	نوتاه کنم که نیست بازی

حکیم نظامی

پیشگفتار مؤلف

بررسی آثار فکری و تحقیق و تفحص نظریات ارزشمند حکمای مابین فیلسوفان اسلامی به منظور ایجاد فضای فرهنگی متناسب با زمان که برپایه استدلال و منطق دوران باشد، می‌تواند راهگشای مشکلات جوامع انسانی گردد، چه این منادیان حق و حقیقت با بهره‌گیری از عقل و علم در تحقق جامعه معقول انسان‌ها که براساس و پایه علمی، عقلی، اخلاقی، عرفانی و انسانی باشد، گام‌های مفید و مؤثری برداشته‌اند که چراغ راه هدایت افراد جامعه است و شعاع نوری این ستارگان دین و دانش موجبات

۱- با استفاده از نوشته استاد دکتر علی اصغر حلبی مؤلف دانشمند کتاب «تاریخ فلاسفه ایرانی»

کمال و سعادت را برای مردم دانش دوست و جستجوگر فراهم خواهد ساخت. ارسطو گفته است: «همه مردم طبیعت می خواهند بدانند» انگیزه این خواستن نیروی اندیشه است که در آدمی زاده به ودیعت نهاده اند. و بی تردید عالی ترین مظاهر اندیشه بشر نیز فلسفه است و افکار و عقایدی که در باب تبیین عالم و جهان درون و برون، از خود ابراز داشته است. از این رو تردید نباید کرد که فیلسوفان و دانشمندان، برجسته ترین نمایندگان کمالات اند. این گروه که با ذهن پژوهنده، و جانی جوینده در همه مظاهر زندگی بشر دقت می کنند و در بسیاری موارد، اموری را که مردم عادی تنها ظاهری از آن را می بینند، عمیقاً می بینند. و ابناء نوع خود را از علل و چگونگی وقوع وقایع و حوادث باخبر می کنند.

در هر کشوری، ده ها تن از متفکران توان یافت که این امر خطیر را برعهده گیرند. البته مردم عادی نیز همین اندیشه های فیلسوفان را داشته اند و دارند، ولی نه ذهنشان ورزیده بود و نه مجال این را داشته است. هر خود را یکسره وقف تحقیق این امور کنند. آنها برای گردش چرخ اجتماع، درودگری و آهنگی و دوزندگی و کفش دوزی و صورتگری و نقاشی می کنند و بگردن همه، از جمله فیلسوفان حتی بزرگ دارند، فیلسوف و حکیم مسلمان نیز بپاداش کوشش های ارجداران، پسران حایل را که از ذهن بیشتر آنها خطوط می کشد، در نظامی درست در می آورد، و به زبان قلم می گوید، تا شور درون ایشان شفا یابد و آرام گیرد. هر اندازه در اجتماعی این پرسش ها زیاد و منطقی تر، و موازین منطقی باشد، آن اجتماع پیشرفته تر و با فرهنگ تراست، و نشان می دهد که شور دانستن و فهمیدن در آن قوم زیاده تر است، و مردم آن می خواهند معنی زندگی را از قشر و پوست آن باز شناسند. تا در زمره اولوالالباب محسوب گردند و با اعتلای مقام فرهنگی و اخلاقی و عرفانی خود جانشین خدا در روی زمین شوند، که این امر نهایت آمال و آرزوی هر انسان جستجوگر و دانشمند می باشد.

جلد سوم اثر محققانه‌ی «سی حکیم و فیلسوف مسلمان» وقتی به زیور طبع آراسته شد که مؤلف دانشمند آن مدّتی است که با جهان فانی وداع گفته و روی در نقاب خاک کشیده است. میرابوطالب رضوی نژاد در ۱۳۰۹ شمسی در خانواده‌ای اصیل و متدّین در صومعه سرا به دنیا آمد. مقدّمات تحصیل را در زادگاهش فرا گرفت. در ۱۳۲۹ پس از اخذ دیپلم از دانشسرای مقدّماتی صومعه سرا، به کسوت معلّمی درآمد. در ۱۳۳۰ با اخذ دیپلم ادبی و موفّقیت در آزمون حقوق دانشگاه تهران، دانشجوی رشته‌ی حقوق و علوم سیاسی شد. در ۱۳۳۴ دانشنامه‌ی لیسانس خود را دریافت کرد و به استخدام وزارت دادگستری درآمد. ابتدا، دادرسی دادگاه شهرستان لاهیجان شد و سپس، به مناصب ریاست دادگاه شهرستان لنگرود، ریاست دادگاه‌های شهرستان رشت، ریاست دادگستری شهرستان لاهیجان و بازرس قضایی وزارت دادگستری دست یافت. در سال ۱۳۵۴ در دوی بیست و چهارم مجلس شورای ملی، به سبب حُسن شهرت، از سوی مردم صومعه سرا به نمایندگی برگزیده و وارد مجلس شد.

رضوی نژاد، در دوران زمانه‌ی خود، نایب رئیس کمیسیون دادگستری مجلس شورای ملی بود، دوران نمایندگی را در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، پیش از موعد، با پیروزی انقلاب اسلامی به اتمام رسید. رفتار موجب رضوی نژاد در دوران خدمات قضایی و سیاسی، او را از موج خیز حوادث انقلاب در امان داشت؛ موج حادثاتی که بسیاری را در خود فرو گرفت، مگر آنانی که دین و دنیایشان را دستمایه‌ی جور و عداوت نکردند و در ساحل امن صداقت و شرافت در کنار مردم ماندند. در میان‌های قدرت، آرامش را، در سایه‌ی انصاف، برگزیدند. استاد رضوی نژاد در سایه‌ی همین درستی و راستی، در سال ۱۳۵۸، به افتخار بازنشستگی نائل آمد و دوری دیگر از دنیای خود را در میانسالی آغاز کرد و آن، توجّه و تمرکز بر خدمات فرهنگی و پرهیز از ناملايمات توانایی سیاست بود. هر چند که سابقه‌ی سال‌ها قضاوت و حقوق دانی مانع از آن بود و بهتر بگویم شرط انصاف نبود که تجارب آزموده و خوشنامی به یکسو نهاده شود. لذا، در کنار تأملات فرهنگی و تألیفات، مشاوره و پرونده‌هایی برای وکالت می‌پذیرفت.

هیاهوی پرازدحام تهران و بیماری رغبت استاد رضوی نژاد را به ولایت گیلان، سرزمین خاطره‌های ماندگار روزگار جوانی، برانگیخت و اقامت در دیار مألوف را برگزید و مقیم رشت شد. روزگار به سرعت از پی هم گذشت و لحظات عمر گرانبار استاد در دهم

تیر ۱۳۹۴ به پایان خود رسید. شبی با خدا حافظی به بستر خواب رفت و صبحگاه با نور ابدیت همراه شد، به همین راحتی و آسانی رنج تن به زمین نهاد و سبک بار و سبک بال پر کشید. پیکرش در همان روز با انبوه دوستداران و هم‌ولایتیان غیرتمند صومعه‌سرا تشییع و به خاک دیار کودکی سپرده شد تا بار دیگر زندگی را، نه جسمانی که روحانی، از زادگاه خود آغاز کند.

مغ باغ ملکوتیم نیم از عالم خاک دو سه روزی قفسی ساخته‌اند از بدنم

تألیفات استاد رضوی نژاد، که در شانزده عنوان کتاب جمع آمده‌اند شامل آثاری است در زمینه‌های اجتماعی، تاریخی، اسلامی، فلسفی، ادبی و عرفانی. فهرست این آثار با شرح مختصری از ریک، در پایان این اثر آمده است که برخی به زیور طبع آراسته شده و شماری دیگر در نوشت انتشارند. جملگی این آثار حاصل تحقیق و تدقیق عالمانه‌ی نویسنده‌اند که با استناد بر منابع و مراجع دست اول صورت تألیف یافته‌اند. علاوه بر این آثار، تألیف برخی مقامات نقوقی و علم قضا را باید افزود.

انتشار اثر حاضر مدیون و مرهون، حمایت بی‌دریغ بانو پروانه رازقی چولابی است. همسر همراه و دلسوزی که در فراز و نشیب زندگی و هجوم سختی‌ها خم به ابرو نیاورد و موجبات آرامش همسر فرزانه‌ی خود را مهیا ساخت. بی‌شک، تألیف این آثار بدون ایجاد زمینه‌ی مساعد امکان‌پذیر نبود و خوشبختانه، درک و داییت بانوی گرانقدر سببی شد تا این آثار مجال تألیف یابند و مشربی باشند برای جرعه نوشی علاقه‌مندان به ادب و عرفان و فلسفه و فرهنگ ایرانی و اسلامی. از شادروان رضوی نژاد دو پسر، سید محمد (مهندس عمران) و سید رضا (مهندس شیمی)، به یادگار مانده است که همچون پدر و مادر بزرگوارشان پایبند درستی و راستی‌اند.

در پایان باید تشکر کنم از جناب آقای دهنسرا، ناشر گرانقدر که به چاپ این کتاب و شماری دیگر از آثار شادروان رضوی نژاد، به دیده‌ی قبول نگرستند. تداوم عزت ایشان و خانواده‌ی استاد رضوی نژاد را از خداوند متعال خواهانم.

بنده‌ی درگاه الهی

جعفر شجاع کیهانی / تهران ۱۳۹۵